

ALMA

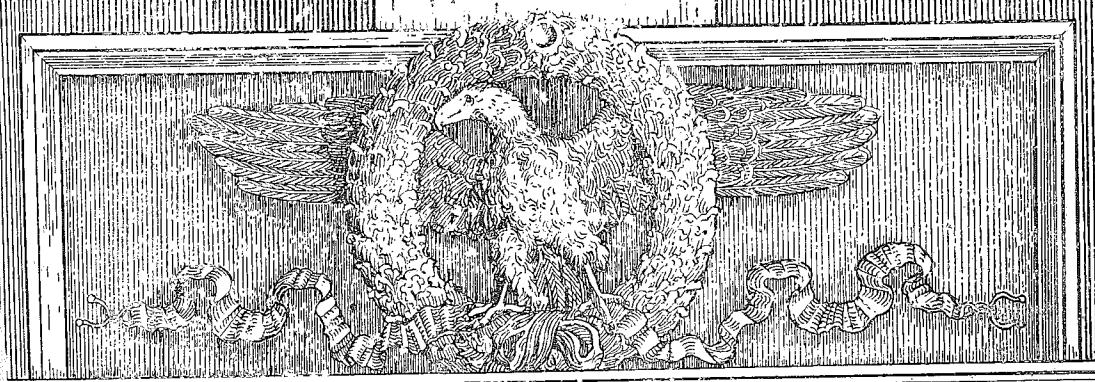
ROMA

PER. IT.
ALM. ROM.
1926-1928

QVID QVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

C. DEL VECCHIO.

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur,
pretio quod sequitur:

JOSEPHI FORNARI **Communia vitae.** Phrases et formulae ad latina col-
loquia instituenda:

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

JOSEPHI FORNARI **Fridianus** et **Francisculi prandium,** Milesiae
fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulæ
lib. 2.

HERMINII IACOBELLI **In campo latinitatis novi flores.** – Si tegu-
mento solut. lib. 5; si xyлина structura aureoque titulo decorat., lib. 6.

I. B. FRANCESIA **Euplius, Ad Romam,** Actiones dramaticae. – Sin-
gulæ lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus
premium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE col-**
lectionem habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXV,
paucorum exemplarium quae supersunt premium constituimus libella-
rum 275 pro Italia; premium duplicatum, libell. Italic. scilicet 550, pro
exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam
syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requiren-
dae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del
Governo Vecchio, 96*): quod enim premium positum est non sinit ut
foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis ann. MCMXXVI est pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; ante solendum rectoque tramite mittendum ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.

“ ALMA ROMA „ IN ANNUM MDCCCCXXVI

Mos iamdiu apud nos invaluit, ut in primo « Almae Romae » cuiusque anni fasciculo explanaremus quam provinciam et quod iter in ipso anno suscipienda distinete nobis proposuerimus, quae ad metam illam, animo a nobis conceptam quum opus latine edendi commentarii aggressi sumus, propius adducere viderentur.

Quem finem repetere iuvat fuisse supremum, re et exemplo ostendere latinam linguam, vel ipsis nostris diebus, sese exhibere amplissimam semper, mobilem, flexibilem, aptissimamque, sine integratatis suaे vitio, ad omnia exprimenda vel hodiernae vitae rebus et moribus necessaria, ita ut revera haberi facile possit tamquam lingua, doctorum saltem viorum, universa.

Atqui ab aliquo tempore, neque sine animi iucunditate, ab ipsis in scholarum secundi ordinis non in Italia tantum sed per orbem late renovatis studiis, provehendae latinitatis desiderium, et fere dicamus necessitatem quamdam comperimus, cui quidem eo magis obsecundandum per nos erit, usque dum suppeditare licebit. Hinc et proximi laboris nostri facilis prospectus: tum scilicet argumenta omnis generis tractare, quae divitias illas latini sermonis demonstrent, de quibus superius mentionem fecimus, tum in peculiaribus illis insistere, quae non modo ad latine cum venustate scribendum, sed non minus ad latine loquendum expeditius conductant. Mens itaque nobis est, post *Parvum* illud *Antibarbarum* expletum, in quo dum in vitium sive infimae, sive corruptae ac depravatae latinitatis invehitur, amplissima dicendi copia suppeditatur, quodque in proprium volumen ad studiosorum commodum colligemus, *Communia illa vitae* resumendi et prosequendi, sive eo quem iam non sine successu

tentavimus more; sive vocabula et phrases per argumentorum nomen claturam notando; sive denique per colloquia distribuendo, ad normam promptuariorum, uti vulgo appellantur, illorum, quae in viatorum comodum variis linguis exarata ubique inveniuntur. Candide fatemur, de una vel altera ratione sumenda nos dubios haerere; gratiam itaque iis habebimus, qui propensionem suam de re nobis aperiant, atque simul ad opus perficiendum consilia sua perhibeant.

Ne tamen colloquia ipsa in commentario interim desint, edenda passim curare pergemus selecta ex iis, quae maiores nostri composuerunt et adhuc moribus nostris aptari possint; itemque libenter in nostras paginas accipiemus quae, a sociis et lectoribus missa, cum Commentarii nostri stilo atque natura congruere videantur.

Quo autem latinae linguae flexibilitatem re magis ostenderemus, tum veterum tum recentiorum ex omnibus populis scriptorum excerpta vulgabimus ab exterorum sermone in latinum conversa, dum *Sociorum epistolare commercium* continuabimus, maxime in studiorum utilitatem circa nova verba ad novas exprimendas res inducenda, non una sociorum, qui in certamen iam descenderunt, opera, quam cōfidimus et in posterrum non defutaram, sed aliorum quos scimus ad eam esse accessuros.

Mirabitur fortasse quispiam quod nos ad Commentarium nostrum redigendum externam cooperationem hoc anno intentius sollicitemus.

In huiusmodi vero consilium dupli ex causa devenimus, tum nempe ut velatas vires ad sese expromendas incitaremus, atque item ostendetur non tam exiguum iam esse eorum numerum qui latinam linguam nostris diebus exercere valeant, tum ut agmen nostrum reficere possimus vigiliis iis, quas atra mors subtraxit et heu! in dies subtrahit. Naturae enim concedendum singulis viventibus est, nec post triginta circiter annos in campo actos - (totidem enim fluxere a primo latino commentatorio «Vox Urbis» condito, in quem labores nostros impendimus, ad «Almae Romae» hosce dies) - quemquam ludere spes debet fore ut longius ultra in campo ipso accensam facem et inclytum vexillum antiquis viribus extollere queat, atque proinde oportere ut ii patefiant, qui in locum sufficientur.

At auxilium alterum invocamus; ut socii singuli praeconis latinitatis nostri ipsi vicissim praecones fiant, summopere nitentes ut socios novos «Almae Romae» procurent, quemadmodum nonnullis superiore anno pro sua humanitate iam effecerunt; quibus gratias ex animo habemus et publice hic referimus, nobis et operi nostro ominantes, ut eae, longeque ampliores, proxime in his paginis iterare nobis liceat.

Quod autem consociationis pretium in hunc annum constitutum fuerit, id in superiori mens. Decembribus MDCCCCXXV fasciculo declaravimus; sufficiat igitur tantum repetere, ipsum pro Italia esse libell. 15;

pro Civitatibus Foederatis Americae Septentrionalis et Canada doll. 3; pro exteris nationibus summam italicas libellas 30 exaequantem. In *Patronorum* autem Commentarii nostri numerum adscribetur, qui summam libellas italicas 100 exaequantem miserit, vel socios novos quinque saltem adportaverit.

In eodem pariter Commentario invenitur ratio cum officina libraria Taurinensi Petri Marietti inita, per quam quisque possit «Almam Romanam» etiam gratuito habendi; in secunda autem operculi pagina huius fasciculi favorabiles conditiones indicantur, quibus opera nonnulla et integra «Almae Romae» collectio apud nos venum dentur.

Ad ultimum memorare iuvat immutatas manere binas illas consociationis leges:

1) *Consociatio sub anni exitum non retractata pro redintegrata habetur.*

2) *Qui «Almae Romae» specimina habuit, neque post fasciculos tres acceptos reddidit* - (quod nullo impedio facere poterat; quae enim a publico curso tradita recusanter, gratuito ea mittenti restituuntur), - *tamquam socius valide reputabitur.*

Valete interim vos qui legistis, et vosmet rebus servate secundis!

ALMA ROMA.

De latinarum litterarum historia piaelectiones¹

II. - In sexto Linguae Latinae libro loquitur Varro *de civilibus dierum vocabulis*, incipiens ab iis qui Deorum causa instituti sunt. Inter ceteros (§ 16) *Vinalia* memorantur «a vino»; cuius rei cura non levius erat in Latio; nam aliquot locis vendemiae primum ab sacerdotibus publice fiebant, ut Romae Varronis tempore; nam, ait, flamen Dialis auspicatur vendemiam, et ut iussit vinum legere, agna Iovi facit, inter quoius exta caesa et porrecta (sic legendum non projecta, v. MACR., 3, 2, 2) flamen primus vinum legit. Et in Tusculanis hortis ait scriptum esse: *Vinum novum ne vehatur in urbem antequam Vinalia kalentur.*

¹ Cfr. fasc. mens. Decembr. MCMXXV

Novum vinum alio etiam die (§ 4) memoratur, eo qui appellabatur *Meditrinalia*,¹ dictus a medendo, quia Flaccus flamen Martialis dicebat hoc die solitum vinum novum et vetus libari et degustari medicamenta causa; quod, pergit Varro, facere solent etiam multi cum dicant: *Novum vetus vinum bibo, novo veteri vino morbo medeor.* Etiam Festus hac re consulendus est, qui s. v. *Meditrinalia* (Tewrek, p. 88) haec scribit: «Meditrinalia dicta hac de causa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum gustaret mustum, dicere omnis gratia: *Vetus novum vinum bibo; veteri novo morbo medeor.* A quibus verbis etiam Meditrinaliae Deae nomen conceptum,

¹ Is dies erat undecimus Octobris mensis, ut apparet in Fastis, cfr. ROSCHEN, *Lexicon mythol.*, s. v. *Meditrina Dea*.

eiusque sacra Meditrinalia dicta sunt. » En igitur aliud rusticum carmen, a Varrone et Festo nobis servatum; cuius formula Festiana melior certe est, in haec colla distributa:

*vetus novum - vinum bibo
veteri novo - morbo medeor,*

uti et παρίχησιν seu alliterationem, et numerum binorum ictuum in singulis colis audias licet. Sensus certe est, *vetus vinum veteri morbo, novum vinum novo morbo medicamento esse*; patet igitur in formula Varroniana illud *vino de altera parte interpolatum esse.*

In superiori praelectione, monuimus, multa priscos Romanos sumpsisse tum ex Graecis Inferioris Italiae, tum praesertim ex Etruscis, sub quorum dominatione aliquantisper fuerunt. Iam memoravimus Fescenninos versus ex Fescennio Etruscorum urbe ductos; nunc tempus est de iis fusius loqui. Praecipuus notitiarum fons est celeber Horatianus locus in prima II libri epistola (138 et sqq.).

*Carmine Di superi placantur, carmine Manes.
Agricolae prisci, fortes paroque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus, et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, pueris et coniuge fida,
Tellurem porco, Stivatum lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem brevis aevi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem,
Versibus alternis opprobria rustica fudit,
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
In rabiem coepit verti iocus et per honestas
Ire domos impune minax. Doluere cruento
Dente lacescit, fui intactis quoque cura
Condicione super communi, quin etiam lex
Poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam
Describi; vertere modum formidine fustis
Ad benedicendum delectandumque redacti.*

En habes hic non solum rustica carmina, ut ante, sed rustica opprobria *versibus alternis fusa, dialogum igitur*, et

iocum alterna opprobria fundendi. Ex hoc more comoediae genus fluxisse, non est qui non videat. Neque est qui ignorat, id di- cicitati et facetiarum amori, *Italo* demum *acetō*, acceptum esse referendum. Quod quidem non Italorum solum proprium est, neque alienum a Graecis, nam Aristophanea comoedia et cynicorum diatribae unde nisi ex hoc sensu et animo ortae dicentur? Sed Italorum quis neget hunc facetiarum leporem praecipuam esse virtutem? A qua quum non essent alieni Fescennii incolae, ecce rusticus mos opprobria alternis ver- sibus fundendi, ab iis ad latinos agricolas propagatus est. Nam interpretatio Fescen- ninorum ut versuum qui *fascinum* puta- rentur arcere, quae interpretatio a Festo memoratur,¹ iam ob ipsas latini sermonis leges explodenda videtur. *Fescennini* contra a *Fescennio* iure derivantur, ut ab Ar- retio Arretini, a Sutrio Sutri et similia. Vergilius quoque inter milites, V^o *Aenei- dos* (695), Fescenninas acies memorat ae- quosque Faliscos.² Ad Horatium redeentes, primam historiam huius generis animad- vertamus; nempe Fescenninam licentiam ab amabili lusu paullatim in rabiem esse conversam, per honestas domos minaciter discurrentem; tantum ut lex et poena cito ferretur, mala carmina prohibens. Iam in medium protulimus XII tabularum frag- mentum ad eum qui malum Carmen incan- tassit pertinens, quem scimus fusti ad mortem percuti consuevisse.

Procedente tempore ad *nuptialia car- mina* videmus Fescenninam licentiam adhiberi; et Catullus poëta nuptias cele- brans Manlii Torquati et Viniae Auruncu- leiae, post invocatum Hymenaeum Hyme- nen, bonae Veneris ducem bonique amo-

¹ FESTUS (p. 85 M = 60 T de P.): *Fescennini versus qui canebarunt in nuptiis, ex urbe Fescennina dicun- tur allati, sive ideo dicti quia fascinum putabantur arcere.*

² Servius ad hunc locum: *Fescennium oppidum est, ubi nuptialia inventa sunt carmina.*

ris coniugatorem, post invitatam novam nuptam ut prodeat paterna domo, pueros hortatur ut faces tollant, ut in modum nuptialia carmina concinent,

*Ne diu taceat procax
Fescennina iocatio.¹*

In morem scilicet venerat ut epithalamia concinentes licentiosius iocarentur de futuris novae nuptiae amoribus.

In Senecae *Medea* Chorus primum actum claudit epithalamium concinens de nuptiis *Iasonis et Creusae*; iuvenes igitur invitans ad carmina, ait:

*Concesso, iuvenes, ludite iurgio;
Hinc illinc, iuvenes, mittite carmina;
Rara est in dominos iusta licentia...*

Et:

*Festa dicax fundat convicia Fescenninus;
Solvat turba iocos...*

A Seneca ad Lucanum trānseō. Hic, in secundo *de bello civili*, de nobilissima Mar- cia loquens, quae postquam a Catone Uticensi tr̄s liberos suscepserat, post, concessa Q. Hortensio, per aliquot annos cum eo vixerat, denique, mortuo Hortensio anno a. Cr. quinquagesimo, iam imminentे ci- vili bello in domum Catonis, iterum recipi rogaverat,² tam seras nuptias non nuptias narrans, ait:

*Non soliti lusere sales, nec more Sabino
Excepit tristis convicia festa maritus.*

(II, 368-9)

Ubi animadverte, lector: *mos sabinus* idem est ac *Fescenninus*, quum Fescen- nium urbs, apud Tiberim sita, non longe a Soracte monte, Sabinorum regionem proxime contingeret.

Temporibus sequioribus, Hadriani ae- late, ANNIANI cuiusdam Fescennini me-

morantur, iudicra carmina, certe de nup- tiis. Falerii natus, *docta Falisca* quaedam scripsisse dicitur a Terentiano Mauro (*Gram. Lat.*, Keil., 6, 379 et 385) et metri quoddam genus, *Faliscum carmen* inscriptum, ei tribuitur a Mario Victorino (G. L. K., 6, 122, 12) – Notiora sunt quarti saeculi Antonianus *Cento nuptialis*, et Claudiani *Fescennina*. Cento Ausonianus ab ipso auctore dicitur frivolum et nullius pretii opusculum; solius enim me- moriae negotium esse sparsa colligere et integrare lacerata, rem magis ridendam quam laudandam; sed iussu Valentinianni imperatoris se fecisse ut Vergilii hemistichia ad canendas nuptias conglutinaret. Ut ut est, post celebratam nuptialem ce- nam, post descriptos egredientes sponsos, post oblationem munerū et epithalamii cantum, denique post ingressum in cubi- culum, parec basin adiungit, « quoniam, inquit, et Fescenninos amat celebritas nuptialis verborumque petulantiam notus vetere instituto iocus admittit ». Qua pa- recbasi talia produntur, ut Ausonijs fateat- tur, bis se erubescere quum Vergilium non solum depopuletur, sed et faciat impud- entem. – Denique Claudius Claudianus, exente saeculo quarto, *Fescennina* com- posuit de nuptiis Honorii Augusti et Ma- riae Stilichonis filiae. Qui versus multo ca- stigationes sunt quam Ausonii. Satis est poëtae ad solita ioca invitare:

Ducant per vigiles carmina tibiae.

Permissisque iocis turba licentior.

Exsultet tetricis libera legibus.

Passim cum ducibus ludite, milites,

Passim cum pueris ludite, virgines.

Haec vox aetheria insonet axibus,

Haec vox per populos, per mare transeat;

** Formosus Mariam dicit Honorius.*

Ubique sermo est de turba licentiosa, de iocis permissis, de severae legis silentio, quod veterem Fescenninam licentiam re- vocat.

Hucusque de nuptialibus Fescenninis; quaeritur an sermo sit de his carminibus

¹ Cfr. Liv., 7, 2, 7: *Non fescennino versu similem incompositum temere ac rudem ALTERNIS iaciebant...*

extra nuptias. Responsum dabit Macrobius (*Sat.*, 2, 4, 21) narrans: «Temporibus triumviralibus Pollio, cum Fescenninos in eum Augustus scripsisset, ait: *At ego taceo, non est enim facile in eum scribere qui potest proscribere*. Fescenninos igitur in Pollionem scripserat Octavianus, non certe nuptiales, at iocosos et maledicos; unde concluditur, Fescenninos apud Romanos, in quemcumque usum adhibitos, nulla non aetate dicacitati serviisse, ingenitam servantes indolem. Hactenus de Fescenninis.

(*Ad proximum numerum*).

FELIX RAMORINUS.

DE STEPHANO SZÉCHENYI DEQUE «ACADEMIA SCIENTIARUM HUNGARICA» AB EO CONDITA

In paginis fastorum Hungaricorum, praesertim si recentiorem Hungarorum aetatem respicias, vix diem maioris momenti invenias ea, qua Stephanus e comitibus Széchenyi sodalitatis eruditorum, quae Academia dicitur, fundamenta iecit. Quae res, universis plaudentibus legatis comitiorum legibus ferendis Hungaricorum, Posonii (*Pozsony*) a. MDCCXXV facta est, quum iam virorum in Hungaria doctrina clarorum patriaeque amantissimum diu esset in votis; in quibus principem locum obtinet Ioannes Apécai Csere (MDCCXXV-MDCCLIX), qui in opere, quod *De studio sapientiae* inscribitur, latino sermone exarato, ideo cives suos parvum in litterarum studiis profecisse dixit, quod Academiam non haberent. Eodem fere modo querebatur etiam Georgius Besenneyi, unus de custodibus corporis Mariae Theresiae regis Hungarorum, in opusculo, quod Nicolaus Révai, doctissimus ille grammaticus Hungaricus, edidit Vindo-

bonae a. MDCCXC: «*Erigenda Sodalitatis eruditorum Hungarorum prospectus*».

In Transilvania (*Erdély*) Ignatius e comitibus Batthyány, Albae Iuliae (*Gyulafehérvár*) episcopus, et Georgius Aranka operam dabant, ut coetum quemdam ad linguam patriam excolendam instituerent; sed consilium eorum partim invidia aulicorum Vindobonensium, partim inopia pecuniae diremptum est, ita ut Sodalitas Hungarica Transsilvana tantum ad tempus sit constituta, et iam primo anno saec. xix desierit.

Gabriel Döbrentei summa ope nitebatur ut coetus a. MDCCXVIII revivisceret; sed gubernatores Transsilvani omnes conatus ingenii adeo timebant, ut a. MDCCXX ne huiusmodi conatus repeterentur, interdixerint. Quod sibi viri docti Transsilvaniae proponebant, id aliqua ex parte perfecit Georgius e comitibus Festetics (MDCLLV-MDCCCXIX), conditor primae in Europa scholae rei musicae, qui inde ab an. MDCCXVII usque ad an. MDCCXIX quinques scriptores ac poëtas provinciae Transdanubianae Keszhely in oppido hospitio haud mediocri exceptit, ut excolendis litteris et poësi operam navarent, et partim sua, partim aliorum poëmata, sermone Hungarico, Latino, Germanico declamarent. Ita dies festi qui Helikon Keszhelyiensis (*Keszthelyi Helikon*) nominabantur, orti sunt.

Acute itaque dixisse videtur Sigismundus e dynastis Kemény, subularum Romanensium scriptor egregius itemque estimator acerrimus, qui de Stephano Széchenyi haec fere habet: «Si Stephanus Széchenyi viae duces habebat, ii in iis viris pauperibus vitamque in egestate degentibus quaerendi sunt, qui constanter crederent linguam Hungaricam non fuisse, sed futuram esse; qui vitae iucunditates deponentes, gaudia speciei optimae quaerebant et litteras procreabant, quum legentes non habuissent; pugnabant pro

lingua renata fere alter alterius opera legendo, et quum iam viris gauderent, qui labores scriptorum laudare coepissent, ii solam memoriam praecursorum laudibus offerre potuerunt. Non est dubium quin linguae moderatores res necessarias renovatoribus rerum civilium praeparaverint».

Stephanus e comitibus Széchenyi natus est Vindobonae a. MDCCXCI, patre Francisco conditore Musei Patrii Budapestinensis, matre vero Iulia e comitibus Festetics. Familia nobilissima antiquissimaque semper insignis fuerat religione et fide in gentem et regem. Georgius Széchenyi (MDCLXXXV-MDCXCV) archiepiscopus Strigoniensis (*Esztergom*) scholas et sacra seminaria aedificavit, quin etiam ad arces Strigoniensem et Budensem restituendas haud exiguos sumptus fecit; Paulus vero episcopus Calocensis (*Kalocsa*) (MDCCXII-MDCX) non dubitavit dignitatem in discrimen committere ut conatus administratorum Leopoldi regis, quibus Hungaros legibus Germanicis subiicere vellent, a gente sua defenderet.

Pater filium suum optimis magistris erudiendum tradidit. Magistrum eiuslonge princeps fuit Nicolaus Révai e Scholis Piis, quem supra commemoravi.

Annorum quum esset duodeviginti, militiae nomen dedit et usque ad annum MDCCXXVI in armis fuit diversis in regnis. Interfuit pugnae ad Taurinum seu Arrabonam (*Györ*) anno MDCCXIX Cum legione sua et turma equitum Moraviam et Bohemiam peragrat; an. MDCCXIV cum exercitu Parisios intrat; insequenti anno interest certaminibus in Superiore Italia. Ob fortē animum iam a MDCCXI centurio factus est, neque tamen ultra annum MDCCXXVI merere in animo habebat.

Quum stipendia faceret et commeatus ei longiores darentur, magna itinera agebat primum quidem oblectationis causa, dein eum in finem, ut doctior evaderet,

cognitionesque rerum et hominum usu hauriret.

Anno MDCCXV in Galliam et Britanię, duobus annis post in Italiam et Graeciam se confert, quo in itinere prae-tervehitur oras Asiae Minoris et Bosphori Thracici. Postea circumivit Transsilvaniam et Hungariam, una cum Nicolao e dynastis Wesselényi, quocum in itinere Transsilvano consuetudinem coniunxit anno MDCCXXI. Magna ex parte pedibus, egestate pressus, iustrat Germaniam, Galliam et iterum Britanniam; anno MDCCXXV, una cum duce Paulo Eszterházy denuo Parisios et inde in Italiam Superiorem petit. Quae in diversis itineribus expertus erat, iis omnibus in rebus novandis civilibus et ad litteras agrosque colendos pertinentibus sapienter usus est.

Sic praeparatus ad rem publicam accessit anno MDCCXXV, tertio Non. Novembris, quum «Societatem Scientiarum» quam supra attigimus condidit, sexaginta millia florenorum in ea conferens. In rebus publicis id sibi proposuit, ut gens sua sine ullo tumultu pregrederetur, ut genus Hungaricum in Europa in tuto collocaretur, ut quae propria essent gentium ad Occidentem spectantium, ea populus Hungaricus animis imbiberet.

Quum consilia sua principi Metternichio displicuisse sensisset, penitus ad suum arbitrium ea quae iam diu mente agitaverat exsequi aggressus est, quibus statum gentis suae novum tutumque redideret.

Anno MDCCXXVII opusculum, quod *De equis (Lovakról)* inscribitur exaravit ea praesertim causa, ut certamina equorum in suam patriam importaret. An. MDCCXXX ampliorem librum edidit *De fide (Hitel)*, quo opere luculento demonstrat Hungariam non fuisse, sed futuram esse.

Fieri non potest quin ea, quae in epilogi huius operis admiratione digna scripsit, sine animi commotione legamus:

« Per deos immortales - inquit - aperiamus oculos, utamur mente. Etiam nobis movendum est, sive voluerimus, sive noluerimus; et potius progrediamur, ne reprimamur... Equidem confiteor non me tam multum respicere, quam complures civium meorum res potius prospicere; non mihi tam cordi est, olim qui fuerimus, sed magis intelligere, posteris temporibus qui esse possimus, quive futuri simus. Praeteritis non imperamus: futura in manu nostra sunt. Ne simus igitur occupati in vanis recordationibus; sed potius nos amore patriae et fido consensu patriam nostram carissimam impellamus, quo pulchrius floreat. Multi Hungariam fuisse putant; equidem credere velim futuram esse ».

Opera reliqua Stephani Széchenyi majoris momenti sunt haec: *Mundus (Világ)* an. MDCCCXXXI, *Stadium*, an. MDCCXXXIII; quos libros Ioannes Arany, poëta Hungarorum clarissimus, in carmine quod inscribitur: *In memoriam Széchenyi (Széchenyi emlékezete)*, non manu scripos esse dicit, verum pyramidas tres usque ad caelum excedentes, quibus esse ab non esse distinguatur, extare.

Stephani Széchenyi in rebus civilibus summum principium erat, ut libertatem civilem antecederent et in tuto collocarent regni progressus in rebus concretis; eam ob rem Danubium et Tibiscum navibus perferendis aptos reddere voluit. Auspicio eius orta est « Societas Danubiana et Pelsonica navium vapore actarum ».

Quod bombyces coli coepti, quodque pontis ferreis catenis vinci (*Lánchid*) inter Budam et Pestinum fundamenta iacta sunt, eius libris, incondito quidem dicendi genere scriptis, sed granditate verborum et sententiis reconditis exquisitis numquam non abundantibus, accepta referimus.

Széchenyi quum vidisset gentis suaem maximam partem dicto Ludovici Kossuth audientem esse, timens, ne bene coepta sua in irritum caderent, edidit librum,

qui *Populus Orientis (Kelet Népe)* inscribitur (MDCCXL) quoque in rationem scribendi et agendi Ludovicum Kossuth, qui edendis actis diurnis, quae *Peti Hirlajo* dicuntur, praerat, vehementissime inveniebat. At accusatione sui acerbissima, quod sibi poenae reddenda essent sortis gentis suaes, adeo conciebatur, ut in oppidum Döbling in aedes ubi homines mente capti continebantur et curabantur, sit portatus, ubi undecim annos una cum gente oppressa passus est.

Quum anno MDCCCLVII quidam liber sine nomine scriptoris monituque administrari Bach editus esset, qui sortem Hungarorum et rationem regendi illius temporis laudibus efferret, Széchenyi duobus annis post Londini librum typis mandari iussit, lingua Germanica exaratum; quem librum Maximilianus Falk « flagellum ex scorpionibus tortum » appellavit, quod acerbis facetiis esset refertus, et etiam viro perniciei fieret. Quia securitatis publicae custodes impedire non potuerunt, quominus liber pervulgaretur, vexare Stephanum cooperunt, et ipsa conclavia eius perscrutari.

Ita factum est, ut Széchenyius, animo fractus neque amplius quidquam se agere posse autumans, misere sibi ipse mortem consciverit; quod lugendum facinus Pascatis die an. MDCCCLX effectum est.

Quantum in litteris et rebus civilibus Hungaricis is profuerit postea videbimus.

Keszthely, mense Decembri MDCCXXV.

VINCENTIUS LAKATOS.

Novum certamen poetum latinum in Italia indictum.

Dum exspectamus ut Romani athenaei litterarum Facultas, quae dicitur, alterum latinae poësis certamen ex legato Ruspanino indicat, felix nobis nuntius afferetur, Rectorem Convictus, cui a Pedemontii

Principe augustum nomen, in Calabriae Italicae regionis oppido *Gerace Marina* siti, ad electorum ingeniorum stimulum et ad humanitatis studia excitanda, quae haud ignobilem in illa regione traditionem habuere, auctorem fuisse praemii singulis annis concedendi carmini illi latinis versibus exarato, quod victoram assequutum esset ex certamine, cuius leges constitutae sunt prout sequitur:

I - Certamen ipsum omnibus, tum Italis tum exterarum gentium scriptoribus, patetibit.

II - Carmina neve minus versibus quinquaginta neve magis struentur versibus trecentis; neve ab alia lingua translati exhibeantur, neve alibi edita.

III - Libertas amplissima conceditur tum de argumento, tum de numeris.

IV - Carmina, portabili prelo scripta, et sententia aliqua munita, quae super involucro sigillis ob signato repetatur, quum in ipso involucro tecta fuerint nomen, cognomentum, aetas, tituli atque domicilium auctoris, unica haec inscriptione militantur; *Direzione del Convitto « Principe di Piemonte » - Gerace Marina (Italia - Calabria)*, ante diem XXXI mens. Martii.

V - Praemium victoris erit numisma aureum, valore italicarum libellarum mille, dedita ad rem opera cusum, propriumque diploma.

VI - Praeter carmen praemio ita honestatum, et de aliis, quae laude digna inventa fuerint, mentio fieri poterit, singulique auctores testificatione membranaceae chartae tradita donabuntur.

VII - Carmina sive praemio sive laude distincta in vulgus edi poterunt.

VIII - Iudicium coetus tribus viris constabit, iisque auctoritate gravibus et in campo latinae poësis optime versatis.

IX - Huiusmodi coetus singillatim et coniuncte de exhibitis carminibus referet intra menses tres, a Kalendis Aprilibus.

X - A certamine omnino prohibebuntur, qui hisce legibus quovis modo non obtemperaverint.

Addamus, quamquam procul dubio id omnes sentiunt, nos huiusmodi certamine vehementer exsultare? At eo magis laetitia gestimus, quod viderimus iudicium coetum hoc anno a tribus clarissimis viris e nostra familia constitutum fuisse, scilicet Alafrido Bartoli, emerito latinarum litterarum doctore in R. Athenaeo Meli-

tensi; Marco Galdi, Magistralis R. Instituti Messanensis Praeside, et Francisco Sofia Alessio, cuius fama latini poëtae iam diu per orbem manavit. Restat omnem futurum, ut certaminis palma ab aliquo *Almae Romae* huius nostraræ socio aut lectore amplissime referatur.

A. R.

Novi anni salutationes boni ominis caussa.

Iam novus annus imminet calendis,
Quae licet hieme horridae recurrent,
Gestunt tamen advenire laetae.

Bona ergo auspicia afferunt, et unum
Quemque verba iubent bonis diebus
Fausta dicere, et invicem referre.

Quot cantant volucres tepente vere,
Quot frondes nemorum excutit november,
Quot caules riguis vigent in hortis,
Quot fert pisciculos Tibris minutos,

Tot per compita, porticus, tabernas,
Iactari prospera omnia audiuntur.
En hic patricias manus clientum
Angustare fores et alta inire

Cernis limina, nobili ut patrono
Effuse omnia fausta comprecentur.
Ast illic famulans cohors potentem
Longis obsequiis herum fatigat,

Centum et callida comprecatur annos.
Tum passim obvius obvium salutans,
Voices continuo bene ominatas

Refert. Hanc ego futilis negotii
Rem plenam esse puto atque ineptiarum.
Verum quid sapiens agas? Vetustus
Sic mos invaluit, vacare et isto

Haud pulcrum officio putatur. Ergo
Vos quoque hendecasyllabi pusilli,
Quamquam putiduli per et pusilli,
Ne sitis male rustici cavete.

Sed si forte aliquis benigne ocello
Vos adsperxit atque lectitarit,
Istaec dicite pauca: Te Puelus
Dius sospitet, usque det salutem,

Et sanam, hoc caput est, habere mentem.

EPISTOLARE SOCIORUM COMMERCII

**De nonnullis verbis
in latinum sermonem inducendis.**

ANDREAE AVENARIO, s. p. d. EMMA-
NUEL JOVÉ.

Longum est, mi Andrea, meae ad tuas in respondendo morae caussas omnes refferre; quarum profecto haud ultima commemorationis mutatio, quae mense mihi constigit Augusto. Ephebi quidem nostrates in diversis adhuc Catalaunorum sedibus humanioribus erudiebantur litteris; nunc autem placuit universos in hanc Cervariensem congregare, quod plura omnis generis visum fuerit allaturum commoda. Vico igitur de civitate me cum discipulis Cervariam contuli, quae civitas, quamvis duplo minore gaudeat incolarum numero quam Vicensis, ex Philipea, quam habet, Academia, vel apud exteris clarissimum nacta est nomen. De ipsa meus in magisterio socius R. P. Franciscus Morán, ea qua pollet dicendi facilitate, longius forsitan disseret.

Scholasticus itaque labor ex triplicato alumnorum numero, cumulatus mihi est. Quare postquam religiosis domestici ordinis muneribus, neque iis paucis, satis fecerim, post quattuor in die scholas, me perpetuo admotum pluteo cernas rubris signando crucibus discipulorum pensa, quorum aliqua, id quod expertus sis, cursus dumtaxat initio, vere Calvarium referunt.

Scriptorum quibus exercentur in sermone Latino tria sunt genera. Alias *cotidianas* vocant, de quibus eximitur nemo; aliae *repetitionum* nomine veniunt, ad quas omnes coguntur qui prima vice optimam non adepti fuerint censuram; aliae tandem ab iis appellantur *gratuitae, ultraceae, spontaneae, subsecivae*, quae libero arbitrio factae praefectoribus emendandae traduntur. Sed quid in his moror? Ad no-

strum statim negotium, vobis nempe novatarum, iterum accedo.

«Incendiales» tuos ego simpliciter dicam «extinctores» (*bomberos*), sicut aratores appello eos qui quasi ex officio arare consueunt. Favet mihi et Cicero: «At tu eo ipso tempore apud socrum tuam... sedebas non extinxitor sed auctor incendii» (*Pis. II extr.*).

- Placet pro *relais* «mutatio» aut «substitutio equorum». Quid aliud est videlicet in re vehicularia? In re vero telegraphica «auctarium» magis dicam. Quum quidquam emimus id est *auctarium* quod iustum supra pretium additur; sic in electrico fluento, id quod vi ex se sufficienti superadditur. - «Turbinam» latine rectius «turbineam» dixerimus, subaudiendo machinam. - De «aërodromo» nulla difficultas; neque de «dentifice» si sermo sit de dentium artifice, unde et «dentificina» et «ars dentifica». «Dentarius» placet admodum pro dentium medico.

Nos etiam frigore nunc laboramus et sub nocte «lodicibus» operimur sive lanis sive byssinis; crassioribus autem «torralibus» utemur media hieme, quum frigus magis saeviat. - «Camisiola» est parva camisia. Iamvero de hac audi Hieronymum:

«Solent militantes habere lineas suas *camisias* vocant, sic aptas membris et adstrictas corporibus, ut expediti sint vel ad cursum vel ad proelia» (*Ep. 64, II*). Ex huiusmodi Hieronymi auctoritate vestem quae apud vos est, ni fallor, *Oberhemd*, apud nos *Camiseta*, «camisiam» appellare didicimus; quae si parva fuerit, puta puerorum, «camisiolam». - *Vorhemd* illud tuum «induculam» vocamus, sive ab induere manat, sive ab inducere. Ut quidquam tandem addam meum, «interulam» subiungam, quod quidem nomen vesti aptamus, quae inter subuculam atque externam tunicam frigoris etiam vitandi causa collocatur. - *Solea* tandem *pneumatica* sit tibi commodo, vel certe levamini. Vale.

Cervariae, in provincia Ilerdensi, III. Kal. Ianuarias MCMXXVI.

PRO IUNIORIBUS

PARVUM ANTIBARBARUM.⁴

Scienter (facere) - Scientem prudenter aliquid facere.

Scientiae - Doctrinae; Disciplinae.

Scholae elementares - Schola primordiorum prima, secunda, etc.

Scholaris - Auditor; Discipulus.²

Scopus - Finis; Propositum.

Scriptura sacra - Libri Divini; Sacrae Litterae.

Scrupulosum esse - Assidua scrupulorum molestia agitari; Variis scrupulorum molestiis torqueri; Conscientiae angore sollicitari; Religione occupatum animum habere.

Scrutinium (et etiam *Squittinium*) - Suffragium.³

Sculptor - Fictor; Qui signa fabricatur.⁴

Secretarius - Ab actis; Ab epistolis; A secretis; Scriba; Secretorum omnium arbiter; Scriniarius; Adiutor.⁵

Secum ipso (loqui) - In animo secum versare.

Secundo - Iterum.

Secundum (aliquem scriptorem) - Scriptore N. N.

¹ Cfr fasc. mens. Decembr. MCXXXV.

² Itaque: Sub alicuius disciplina esse; Alicuius auditorem (descripulum) esse; Aliquem audire. - Et etiam; Aliquem habere magistrum; Aliquo uti magistro (praecepte); Ab aliquo excoli (eruditio doctrina); Doctrinam haurire ab aliquo; Ab aliquo litteris (Alicuius praecesis) imbuji; Alicuius gymnasium frequentre (terere); et sim.

³ Itaque: Suffragium ferre; Suffragio comprobare. - *Scrutinator*: Suffragator.

⁴ *Ars sculptoria* - Ars singendi; Ars signa fabricandi; Ars statuaria.

⁵ *Secretarius Status Summi Pontificis*: Negotiis publicis praefectus - *Secretarius memorialium*: Summus scrianiarius [Pontificis] a libellis.

Secure - Sine periculo; Sine cura; Tuto.

Sedes (Sancta) - Pontifícia (Urbis; in Urbe) negotia.¹ - *Sede vacante*: Per interregnum.

Sedile - Subsellarium.²

Seducere - Illecebris irretire; Corrumperemores.

Sella gestatoria (Pont. Max.) - Hexaphoron.³

Semel aut bis - Semel iterumque.

Seminarium - Sacrum seminarium⁴.

Smote - Remotis arbitris.

Sensibile - Quod sensu percipitur; Quod sub sensum cadit; Sensibus subiectum.

Seorsim - Seorsum.

Separatio - Divortium; Dissidium.

Septentrionalis - Spectans ad septentrionem (ad septem triones)

Sequitur (inde; hinc; ex eo) - Ex quo (Ex eo) efficitur.

Sermonem (facere) Sermonem habere; Verba facere.

Servitudo - Servitus.⁵

Signatura (Apostolica) - Sacrum (Principis) consilium ad causas rerum iudicatarum dirimendas iudicibusque adsignandis.

Simonia - Rerum sacrarum nundinatio.⁶

(Ad proximum numerum).

I. F.

¹ Itaque: Curam agens ad negotia Urbis regia; Orator in Urbe (apud Pontificem Maximum) cum liberis mandatis; Regis orator apud Pont Max., etc.

² *Sedilia chori*: Summum templi subsellarium.

³ Exempl. a MORCELLIO: «Pont. Max. hexaphoro sublatuus Sacramentum Augustum circumfert».

⁴ *Seminarium condere*: Domum iuventuti in Ecclesiae spem instituendae aperire. - *Rector Seminarii*: Rector alumnorum ecclesiae N.; Praepositus alumnis ecclesiae N. regundis. - *Director spiritualis Seminarii*: Magister pietatis sacro seminario excolendo. - *Theologiae magister in Seminario*: Doctor theologus alumnis sacri ordinis instituendis.

⁵ Pro «Famulorum numerus»: Familia.

⁶ Itaque *Simoniacus*: Rerum sacrarum nundinator.

ANNALES

Londinensis coetus.

Primitus superioris mensis Decembri diebus Londinum rerum exterarum administrari ex iis civitatis, quae foederis ad Locarnum initi auctrices fuere, convenirent, ut foederi eidem subscriberent. In iis Luther, Germanicae reipublicae « Cancellarius », fuit, qui non sine adversario rum obstaculis a publico legatorum coetu legibus ferendis pactionem ipsam ratam obtinuerat, pariterque mandatum pro Germaniae participatione cum Nationum societate. Sed tamen, postquam in patriam rediit, opportunum duxit sese a suo munere abdicare. Onus novi gubernii constituendi susceptum est a Koch, popularis (« democraticam » eam nuncupant) factio nis principe.

**

Nationum societas.

Nationis societatis Consilium Genevae congregatum efficere potuisse dicitur, ut in gratiam Graeci et Bulgari inter se redirent; Graeciae damnorum pensatione attributa, quibus Bulgaros affecit. Iudicium pariter protulit de vexata illa Mossul regionis quaestione, Irak regno regionem hanc addicens, dummodo Anglia mandatum, sibi ibidem iam assumptum, per annos quinque supra viginti renovaret; quod quidem statim efficere sategit, dum et cum Turcarum imperio, hac sententia haud certe contento, actitat.

Consilium praeterea Societatis Nationum - cui Locarnense foedus in custodi am traditum est - in diem xv proximi mens. Februarii conventum indixit coetus viorum, quibus paranda erunt prima colloquia ad viam sternendam, quae tandem aliquando ad aliquem exitum adducat nacionem de armis deponendis.

Gallicae res.

Gallia tum cum Turcarum imperio, tum cum Russia foedus ferauit, qua unaquaeque earum nationum sponderet, sese nunquam societatem aliquam, amicitias, pactiones coitaram, nullique militari aut oeconomiae actioni interfuturam, quae in mutuum damnum cederet.

Interim vero inquieta rerum conditio perdurat: alter alteri publicae pecuniae supremus minister succedit, neque ratio aliqua oeconomicas solvendi difficultates invenitur; Drusi in Syria, a Gallis lacesisti, acerrime ita refragantur, ut mulieres quoque arma destringant; in Mauritania Abd-El-Krim calliditate sua in id spectat, ut Gallos simul atque Hispanos remoretur.

**

Sinense bellum civile.

In Sinis civile bellum fuit. Contra Fang, de quo in superiore eventuum recensione nostra mentionem fecimus, tum Knoe-Sung Lin, et ipse e supremis militum ducibus, conatur ut gubernium ad Russorum « Sovietorum » similitudinem constituere valeat, tum Ciang-Tso-Lin Mancenses copias suas in agmina educit. Fang autem si alterum ad Tientsin, post urbem expugnatam, fudit, ab altero fusus est.

**

In Graecia; in Perside.

In Graecia, habito a factionum primis conventu, a Pagalos congregato, palam apparuisse dictitant legitimum, imo necessarium republicanum, quod vulgo nuncupatur, regimen.

In Perside Rex-Regum, Reza Khan electus est, cui nomen illa lingua impisuere: Scia Inscia Reza Scia Phalari. Hercle! haud breve neque prolatu facile nomen!

Ex aedibus Vaticanis.

Haud minore sollemni ritu, quam ut est auguratus, Pius XI P. M. sancti Iubilaei annum conclusit, sacro consistorio praemissio, in quo tum ad Purpuratorum senatum evexit Bonaventuram Cerretti, Archiepiscopum tit. Corinthiensem, Nuntium Apostolicum in Gallia; Henricum Gasparri, Archiepiscopum tit. Sebasensem, Nuntium Apostolicum in Brasilia; Patritium O' Donnel, Archiepiscopum Armachanum, et Alexandrum Verde, Adiutorem Sacri Consilii Ritibus tuendis praepositi; tum ut portas sacras in basilicis urbanis Paulina, Lateranensi et Liberiana, sive S. Mariae Maioris, suo nomine obstruerent, delegavit Purpuratos Patres Caietanum De Lai, Episcopum Sabinensem, Sacri Conlegii Subdecanum; Basilium Pompilij, Episcopum Veltinum, Basilicae Lateranensis Archipresbyterum; atque Vincentium Vannutelli, Episcopum Ostiensem et Praenestinum, Sacri Conlegii Decanum et Liberianae Basilicae Archipresbyterum, cui unica, quod ex historiis sciamus, sorte contigit, bis portam sanctam aperiendi et claudendi.

In eodem consistorio Summus Ecclesiae Pastor magni momenti orationem dixit, in qua, quum recoluisset labentis anni sancti splendidum in animorum salutem exitum et praecipuos eosque multiformes eventus qui successere, - ut honores beatorum sanctorumque caelitum praestantissimis virtutum laude viris feminisque decretos; ut res sacrarum Missionum publice ad spectandum exhibitas; et sexti decimi a Synodo Nicaena non in Alma Urbe tantum sed paene ubique gentium celebratam commemorationem: - « Videri potest - addidit - Spiritus Dei per orbem catholicum veluti circumvolitando fideles longe lateque diffusos afflatu suo tetigisse: atque inde factum, ut jii Divinum Pasto-

rem ac Redemptorem animarum suarum audirent loquentem et agnoscerent in eius servulo et Vicario, a quo, per indictum sibi annum reconciliationis et gratiae, devocabantur ad romanos fontes, ad Ecclesiam omnium Ecclesiarum Matrem, ad communem Patrem, ut reseratis eo tempore divinae clementiae thesauris fruerentur ». Secus haud facilia explicatu essent ea omnia, quae Ipsi per Annum Sanctum, hoc sane dignissimum nomine, cernere licuit, quum in admirationem novam perpetuo raperetur novoque afficeretur solacio. Etenim singulatim, catervatim, terra marique, alii alio vocationis genere, alii, ut veteres romaei, pedibus plurium hebdomadum mensiumve iter facientes, confluxere peregrini undique, qua late orbis terrarum patet, ab ultima Thule ad Bonae Spei Promontorium, ab Scandinavia ad Australiam, ab Canadensisibus ad Chilenses regiones. Advenerunt ii quidem ad centena milia, ex omnibus gentibus, linguis et nationibus, ex summis et infimis humanae societatis ordinibus: Episcopi et sacerdotes, optimates et populares, oratores legibus ferendis et viri rei publicae regendae periti, milites et nautae, scriptores et artifices, magistri et adolescentium educatores, datores operum et operarii, fabricatores et agricolae, venerabiles senes et alacres iuvenes: « iuvenes, iniquimus, carissimi qui, cum a variis diversisque, regionibus in Almam hanc Urbem gregatim coivissent et gregatim heic incederent, festivitatem et robur, studiorum laborisque ardorem, fidem pietatemque suam magnifice pree se ferentes, oculos ad se omnium convertebant. Mutuum vero in exemplum, piae peregrinorum pompae per easdem Urbis vias inter se occurrere, in easdem Basilicas congregari, circa eadem altaria congregare sese; in gravibus sanctissimisque cogitationibus defixi, incensis ad poenitendum et expiandum atque ad singularem pietatem religionemque ani-

mis, non terrenas quaerere opes, quibus homines dissociantur, sed spiritualia bona, quibus inter se coniunguntur; una simul orare, unusquisque pro omnibus et pro unoquoque omnes, vel qui paulo ante hostiliter se egerant, nunc tamen fraterna iterum necessitudine copulati atque in communis Patris, qui est in caelis, imploratione concordes. Idem deinde Nos invisebant in hac Nostra domo, immo in sua atque omnium quotquot habemus in universa familia catholica filios; huc sane ad centena, ad milia conveniebant, ut in paternam domum filii, quae iis cotidie perpetua vice succedentibus complebatur, Nobis incredibili quadam renovataque continententer voluptate gestientibus; porrectam autem a Nobis paternam praesentibus dextram, iidem et obtinebant osculis et saepissime lacrimis respergebant. Licuit praeterea pro iis et cum iis ipsis orare, dum sacra mysteria participantem commones semetipsos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus suis Deo; licuit eorum delectari pietate, quum ab ore Nostro penderent, et benedictionem Nostram, tamquam ipsius Christi, positis genibus acciperent.

At vero non fides tantum, «sed excitata etiam est apparuitque fraterna ea caritas, quam proprium ac peculiare discipulorum suorum insigne Christus et esse voluit et fore edixit, simulque pietas illa in Romanam Ecclesiam et in communem fidelium omnium Patrem, quae est vinculum et signum unitatis. Qua ex tanta faustitate rerum bona utique, eademque certa, spes oritur, futurum, ut non modo haud parum gloriae Dei animarumque saluti accedat incrementi, sed etiam - addere liceat - multiplicita suppetant adiumenta ad veram pacem in populis atque inter populos provehendam, quam praeter alia, mens Nostra fuit ut catholici universi, Anno sacro, precibus suis a Domino implorarent». Hoc sese addere Pontifex edixit, quia nulli

obscurum putaret, pacem populis restitu facilius aptiusque non posse, quam ipsis cum Deo reconciliatis; quo in genere divina illa verba Sua fecit: «Misit me praedicare... annum Domini acceptum; ut praedicarem annum placabilem Deo „. Neque minus in comperto est, res et eventa, mirabili profecto congruentia, divinitus gubernari; quum Annus sacer populos caritate Christi Ecclesiaeque devinxerit precesque ex iis elicuerit ad pacem Christi in regno Christi assequendam, tum, pactis conventis initis, haud mediocriter ea incessum est pacificationis via, qua incedere oportet Christi Iesu Vicarius, ut communis omnium Pater, et monuit omnes et nulla unquam occasione monere destitit.

«Haec quidem commemoratu iucunda, - institit - atque etiam verissima factisque comprobata; non item illa, quae de Apostolica Sedis condicione a nonnullis nec legitimate nec veritati congruenter iactata publice sunt. Omnia fluxerunt, scilicet, hoc anno fauste ac feliciter; et quae ad civilis vitae commoditates pertinent, eo processerunt ordine omnia ac sine ulla poene exceptione, idque quum multiplices nationem premerent difficultates ut publicis et officiis et officialibus meritam sane laudem peregrini atque advenae tribuendam esse senserint. Atque rerum civilium ordo ne tum quidem defecit, quum nefarium illud tentatum est facinus, cuius ipsa Nos recordatio hodie perturbat, nisi quod ob superatum Dei beneficio discrimen et dolorem laetitia commutavimus et debitas Deo gratias egimus: quod utrumque, vel dolere vel laetari, eo magis Nos decuit, quo Nos celsiore in loco constituti conscientia apostolici muneris admonemur «reprobare malum et eligere bonum „. Ii nimirum quos penes summa rerum erat, satis ostenderunt se sentire quanto premerentur onere officii erga humani generis universitatem, quae ex omni terrarum plaga peregrinos in Italiam atque adeo in

Urbem submitteret: iidemque egregie confirmarunt quam et ea acriter perspicerent et recte aestimarent omnia, quaecumque sive nationis, sive Urbis decus atque utilitates postulabant. Iis igitur, pro egregia opera in huius Anni sancti faustum felicemque exitum collata, in hoc amplissimo conventu vestro, placet grati animi sensa publice profiteri; item pro iis quae in religionis Ecclesiaeque bonum legitime vel non ita pridem gesta sunt vel geruntur: quae profecto minime dissimulamus, quamquam non satis ea nec esse possunt ad iniurias omnes compensandas ac resarcienda detimenta eidem Ecclesiae ac religioni antea illata, qua illa quidem cum mentium animorumque perturbatione, qua praeterea cum iactura praestantissimum catholicae gentis bonorum, nullus est, nisi oculis captus, quin perspicue videat. Verumtamen illud adiungimus, nunquam alias tam multos Christifideles, ex omnibus fere orbis regionibus huc adventos, oculis ipsos suis et agnoscere potuisse et facto ipso cognovisse, aliam longe esse supremi Ecclesiae catholicae Moderatoris condicione quam quae universalis eiusdem auctoritati necessario legitimeque debeatur, in ea quidem societate quae sit et suapte natura universalis et suo ipsa in genere perfecta, qualis est constituta divinitus Ecclesia. Quod vero edicimus, idem Nosmet ipsi multis confirmari testimoniis et coram audivimus et procul, nec e privatis tantum, sed e publicis etiam documentis litterisque, didicimus. Nam si vere possunt ac debent advenae ac peregrini testari, licuisse sibi tutis expeditisque et Urbem, orbis catholici caput, circumire totam et sacras item Basilicas invisere, non eos tamen fugere potuit, id ipsum nequaquam licuisse Patri ac Pastorí suo, Iesu Christi Vicario, cuius quidem adeundi et conspiciendi non fuit sibi facta facultas, nisi limina ingressi quae ipse pro conscientia officii nequit trans-

gredi quoad haec rerum condicio perseveret».

Verum paterni animi non una haec sollicitudinis causa: illud enim displicuit, quod, quum de re oeconomica et sociali novae in Italia leges recens conderentur, «visum est plenam haberi rationem non posse et catholicae in hoc genere doctrinae et actionis catholicae, cuius partes sunt ut hanc ipsam doctrinam explanando evolvat atque in usum deducat, in eo quidem campo, in quo utraque, et doctrina et actio, est in primis necessaria ac salutaris. Quaedam nimirum sunt libertatis iura, quae Ecclesia, sui ratione officii, facere non potest quin tueatur et vindicet. Ipsa enim, doctrina institutoque suo, alienissima sane est, cum ab licentia illa rerumque perturbatione, in quam damnata a se liberalismi et socialismi, ut aiunt, errores quoquo pacto societatem hominum abripiunt, tum ab omni alia de rebus politicis notione, quae teneat, civitatem seu Statum sibi ipsum, veluti finem extremum, sufficere; unde expedite, immo etiam necessitate quadam, civitas eo pertrahitur, ut privata iura labefactet atque absumat, cum exitu, quemadmodum facile intellectu est, haud minus tristi atque acerbo».

Tum veluti a specula longius omnes respiciens orbis terrarum tractus, Pontifex memorare voluit alia «bona multis permixta malis»; itaque *regimen*, ut aiunt, *separationis* inter Statum et Ecclesiam a Chilensi republica initum est deprecatus, et rei catholicae condicione in Mexicana republica multo deteriore ac luctuosior factam; nubesque in nonnullis rebus-publicis nondum disiectas animadvertisit ut in Argentinensi, in Bohemica seu Cecoslovacica, in Jugoslavico regno, «ubi quid aliud egimus - inquit - nisi Dei gloriam, nisi sacra Ecclesiae catholicae iura, quae item Dei ipsius iura sunt et animarum, vindicavimus?». Iucunda, contra, non minus quam gravia ex Gallia, ubi aut celebrata

aut commemorata nonnulla sollemniter sunt, quorum alia ad actionem catholicam, alia ad altiorum disciplinarum instituta pertinebant; ex Bavaria et Polonia ob convencta pacta, «quae si quidem fideliter ac sincere ad effectum deducantur, dubitari non potest quin fructus afferant uberrimos in iis praesertim maximi momenti rebus, quae ad religionis ac civitatis incrementum summopere conducunt».

Post quae, Pontifex enunciavit sese, «nova profecto largitate, aliis etiam largitatibus augenda», prorogare in annum voluisse per orbem universum beneficia sancti Iubilaei; «cuius effusionis spiritus gratiae et precum» deprecatorem ac veluti praecomenem exhiberi dixit et praestare seraphicum illum virum Franciscum Assisiatem. «Huius enim suavissimi Caelitis denuntiatur natalis, anno Sacro absoluto, celebrandus septies centesimus; in eaque celebratione apparanda mirum quantum ubique piarum mentium certamen exortum est. Atqui nulla optatior profecto ac dignior celebratio, quam si acrius in omni terrarum orbe poenitentiae, pacis ac sanctitatis studia renoventur, quos esse praecepius et Francisci spiritus et anni Sacri fructus nemo unus ignorat. Altera igitur celebratio alteri proderit, atque inde multa, cum in singulos homines, tum in populos universos beneficia defluent».

Denique novum diem festum iussit in honorem Iesu Christi Regis; de cuius vi, significatione, rationibus proprias encyclicas litteras post paucos dies, scilicet xxii ipsius mensis Decembris, dedit atque vulgavit.

Die autem xxiv, circa meridiem, sollemni pompa atque ritu, magna stipante cuiusque ordinis omniumque nationum civium caterva, Pius XI Petrianae basilicae Portam sanctam occlusit, et postrema anni MDCCXXV die in honorem Christi Regis ad Principis Apostolorum sepulcrum ipse primus sacra litavit; proinde

generis humani Sacratissimo Iesu Cordi dedicationem instauravit et una cum immenso populo, qui in Petriana basilicam iterum convenerat, Ambrosianum hymnum cecinit grates Deo agens pro innumerabilibus eximiisque beneficiis occidente anno in Ipsum universamque Ecclesiam conlatis; quae faxit Deus futurorum pignus evadant!

**

Regia funera.

In patria domo Siamensis civitatis rex, Rama VI, qui thronum ascenderat anno MDCCCX, vita functus est. Ei succedit Prajadipok of Sukhodaya, Princeps frater.

Huic funebri notae altera inserenda est, quae postquam scripta nostra prelo mandaveramus, necopinato Italiae occurrit. Die enim iv currentis mensis Ianuarii, Bordiguerae, in Liguriae oppido, supremum spiritum fere ex improviso edidit Margarita e Sabaudica stirpe, Humberti I regis, nefarie anno MCCCC interempti, vidua. Erga Deum et homines insignem pietatem feminam Itali in aevum moerentes desiderabunt; anima suavissima vivat in pace Christi!

POPULICOLA.

VACUI TEMPORIS HORA

Novo anno ineunte, in mentem mihi venit per historiam indagare quinam eventus et quae inventa singulis sextis supra vigesimum annis intercesserint memoria maxime digna, vobisque, humanissimis lectibus, huiusmodi **centenarias commemorationes** offerre.

Primum itaque recolenda occurrit recordatio inventionis Sanctae Crucis in qua Iesus Cristus Dominus Noster confixus est, itemque clavorum aliorumque instrumen-

torum supplicii, factae a sancta Helena, Costantini augusti madre, anno, ut perhibetur, p. C. n. CCCXXVI.

Anno autem DXXVI die xxx mens. Augusti fertur condita a Theodorico fuisse Ravennae mirifica illa S. Vitalis basilica, quae inter monumenta *stili bizantini* optima et vetustissima commendatur.

Anno MCXXVI mentio invenitur primi putei *Artesiani*, quibus profecto nomen ex gallica regione *Artois* (Ardatesia, Artesia) ubi puteus idem illo anno effossus dicitur, in oppido *Lillers*. Huiusmodi vero putei vel a remotissimis temporibus apud Aegyptios in usu erant.

Anno MCCXXVI Assisii moritur Franciscus ille *seraphicus*; eius obitus centenaria sollemnia, auctore Summo Pontifice non in Italia tantum, sed per orbem universum iure meritoque comparantur.

Anno MCCCXXVI lampades ponuntur supra turribus Genuensi portui imminentibus: primi phari eae fuerunt in illo portu constituti. Eodem anno, in documento quodam Floréntino, pilae ferreae memorantur ad tormenta bellica implenda. Ioannes denique XXII Pontifex Maximus Sacram Romanam Rotam instituit, vel saltem reconcinnavit. Quod nunc appellationis Tribunal factum est, de dogmaticis rebus antea iudicabat, et nomen sumpsisse videtur ab alterna vice, qua examinandae quaestiones iudicibus committerentur.

Anno MCDXXVI Luvonensis celeberrima illa Belgica Studiorum Universitas condita est, quae usque ad quattuor millia discipulorum numeravit. Hoc pariter anno Benedictus Senensis novum invenit, aut saltem veterem redintegravit, usum scribendi per notas; quam quidem rationem nos *stenographiam* vocamus. Constat enim inter omnes inventum peculiaribus signis utendi, quae literas verbaque rapide atque expeditius redherent, iam Ciceronis diebus vivere, quem eius libertus Tiro huiusmodi signa iam mille et ducentorum

numero in ordinem redegerit; atque constat pariter Tironianas notas Senecae aetate ad quinque millia usque pervenisse.

Annus MDXXVI ob geographicas expeditiones insignis evasit. Sebastianus enim Cabotus Paraguayanam regionem reperit, et Alhassan-ibn-Mohammed-Alvassan, Leonis Africani cognomine notus, Africam omnem ad septem triones peragravit.

Anno MPCXXVI Boston urbis in Septentrionalis Americae civitate Massachussets fundamenta iacta sunt. Loftmannus autem natione Germanus, artem figuris coloribus imprimenti induxit.

Annus MDCCXXVI physicis inventis claruit. Tum enim Bradley «lucis aberrationem» deprehendit, atque inde una cum Molineux et Graham inerrantium stellarum; scilicet apparentem earum accessum a vero suo cuiusque loco. Quod profecto evenit ex motus terrae conjunctione cum celeri lucis propagatione, ita ut impressio tamquam motuum duorum effectus percipiatur.

Per idem tempus Graham ipse primus libramenti pensationem cogitatione quum finxisset, libramentum per mercurium pensans fabricavit, cui statim Harrison libramentum per virgulas metallicas sufficit, quo adhuc plerumque in horologiis utimur.

Neque minus physicarum adinventionum fecunditate memorabilis annus MDCCXXVI processit. Tum enim, iii kal. Martias, Bielae, astrorum legum doctori, revelatus est cometes, qui ab eo nomen retinuit; Colladonus et Sturmus felicissime sonus in aquis velocitatem experti sunt;

Niepec *heliographiam* invenit, sive artem imagines in aeneis tabellis adfigendi, hodiernae photographia initium; Rosse, Anglicus vir nobilis, celebrem illam speculatoriam turrim, in praedio suo Parsonstovvn, erexit, ubi deinde maximum totius orbis telescopium collocavit; Drummond Anglus oxidricam lucem excussum oxygenii et hydrogenii simul junctorum

cursum in calcem propellens; Belardus bromum retexit; Unverdorben *crystallinum*, ex cuius natura colores deducti sunt, quos *aniline* vulgo nuncupamus, ex *anil* plantae ethnico nomine – (apud nos *indaco*) – unde postea colores ipsos Fritschus exprompsit; Dutrochet autem phoenomena *endosmosis* et *esosmosis*, ante ipsum parum cognita, in liquoribus declaravit. In re medicali Hard *acumetron* confecit, ad auditus debilitationem metiendam; Brotepneau gutturis tetterimum illum morbum descriptis, quem *difteriten* ipse dixit. Quod si de aliis rebus mentionem facere volumus, en Seguin opera, prima in Gallia ferreis axibus strata via, per quam currus vapore acti procederent; en rhedae, actae pariter vapore et ab Hancock dispositae, per Londini vias libere discurrentes; en Roberts et Stirling primam machinam ex calido aëre in officinis adhibentes, et Zuber, Rixheim in urbe, machina cilindris munita peripetasmata imprimente usus; en denique Kopisch, Germanicus pictor, qui admirabilem illam *caeruleam cavernam* ad Capreas in Neapolitano sinu aperit.

Ecquid novi et praeclari annus MCMXXVI doctrinae et artibus apportabit?...

Felix is sit, faustus et bonus non iis tantum, sed et vobis, o socii et lectores mei fidelissimi, quos singulos salutare placet eleganti illo epigrammate, quod Alafridus Bartoli, Locris ex Brutiis ad Kalendas has Ianuarias secundis avibus auspicias ad me misit:

*Quae Martis quondam, nunc Iani rite Kalendas,
urbes discurrunt dona adeunque domos;
ast ego, quod possim, numeris committo latinis
plurima, et ex animo, vota ferenda tibi:
ipse tuos Annus felicia cuncta daturus
felicique lares ingrediatur avi!*

Spatio hodie deficiente,

AD PROXIMUM NUMERUM:

De praeclaris Bonarroti parvis statuis nuper inventis. – De Brundusio eiusque memoriis. – Communia vitae. – Varia. – Appendix: Pancratius.

locosa.

Tuccius in schola:

Magister phrases enunciat, quas discipuli complere debent.

— Nunc tibi, Tucci. Statuae sunt oculi, sed nequeunt...

— Videre!

— Sunt aures, sed nequeunt...

— Audire!

— Est nasus, sed nequit...

Tuccius, post aliquam moram:

— Emundari!

Magister iterum Tuccium interrogat:

— Quos dentes homo ultimos dentit?

— Ultimos?... Fictos!

**

Aenigmata.

I

Absque priore escam tolero, sed carmina [nunquam.

Omnibus ecce alter: patet hic, patet hac, [patet illac.

Totum a salvando quidam dixerat; sed audi: « Cur morietur homo, cui totus crescit in [horto? ».

Hoc Schola iam docuit querentem Antiqua [Salerni:

« Contra vim mortis nullum est medicamen [in hortis ».

II

Sum calathus, si vis graeca me dicere voce; Sublato solidus vertice fio cyclus.

Aenigmata in fasciculo mens. Decembris MDCCCCXXV proposita his respondent:

1) *Fulmen, Flumen, Lumen;* 2) *Mane.*

IOSFOR.

Dr. JOSEPHUS FÖRNARI, Moderator, Sponsor.

ROMAE. — TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.